

Sygn. akt II C 243/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2015 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach II Wydział Cywilny Ośrodek (...) w R.

w składzie:

Przewodniczący SSO Katarzyna Banko

Protokolant Bogumiła Brzezinka

po rozpoznaniu w dniu 3 listopada 2015 roku w Rybniku

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości Centrum (...) Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w S.

przeciwko K. K.

o zapłatę

oddala powództwo.

SSO Katarzyna Banko

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 24 czerwca 2015 r., powód Syndyk Masy Upadłości Centrum (...) Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w S. wniósł o zasądzenie od pozwanego K. K. kwoty 100.543,58 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 3 kwietnia 2015 r. oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kosztów opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu wskazano, że postanowieniem z dnia 3 lipca 2013 r. w sprawie XII GU 2/13 Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie ogłosił upadłość Centrum (...) Sp. z o.o. w S. (zwanym dalej spółką), obejmującą likwidację majątku dłużnika, wyznaczając syndyka masy upadłości w osobie P. W.. Wniosek o ogłoszenie upadłości spółki został złożony w dniu 28 grudnia 2012 r.

W 2011r. i 2012 r. pozwany zawarł ze spółką łącznie 6 umów inwestycyjnych, na mocy których pozwany wpłacał na rzecz spółki określone kwoty, a spółka zobowiązała się wypłacać pozwanemu oprocentowanie w wysokości 15% lub 20% w skali miesiąca. Na koniec okresu umownego spółka zobowiązana była zwrócić pozwanemu wpłacony kapitał. W pozwie wskazano konkretne kwoty, wypłacone z tytułu poszczególnych umów pozwanemu. Za wyjątkiem kapitału wpłaconego na podstawie umowy z dnia 11 kwietnia 2012 r. oraz umowy z dnia 22 września 2011 r., spółka zwróciła pozwanemu wpłacone przez niego kwoty. Syndyk wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 185.756,50 zł z tytułu wypłaconych przez spółkę środków pieniężnych, wskazując jako podstawę m.in. niezgodny z prawem charakter prowadzonej działalności, bezskuteczność czynności prawnej z działania spółki przed ogłoszeniem upadłości, sprzeczność postanowień umownych dotyczących wypłacanego oprocentowania przewyższającego wysokość odsetek maksymalnych. W kolejnym wezwaniu syndyk zażądał zapłaty kwoty 100.543,58 zł, jako kwoty stanowiącej różnicę między wartością świadczenia wypłaconego pozwanemu z tytułu oprocentowania na podstawie wymienionych umów (119.677,35 zł) a świadczeniem odpowiadającym wartości odsetek maksymalnych (19.133,77 zł).

Jako podstawę prawną dochodzenia wskazanej w pozwie kwoty podano art. 527 i n. k.c. oraz art. 127 ust. 1 i art. 134 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze (dalej: p.u.n.). W zakresie umów zawartych przez pozwanego ze spółką w

2011 r., to są one bezskuteczne wobec masy upadłościowej ze względu na przesłanki z art. 527 i n. k.c., natomiast umowa zawarta w dniu 11 kwietnia 2012 r. jest bezskuteczna w stosunku do masy upadłości z uwagi na spełnienie przesłanek z przepisu art. 127 ust. 1 p.u.n. W konsekwencji, zgodnie z art. 134 ust. 1 p.u.n., jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną to, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości, a gdy przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy powinna być wpłacona w pieniądzu. W ocenie powoda, również każdą wypłatę środków na rzecz pozwanego należy rozpatrywać pod kątem bezskuteczności czynności prawnej. Ze względu na datę złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są wypłaty środków pieniężnych przewyższające poziom odsetek maksymalnych w okresie od dnia 28 grudnia 2011 r. do dnia ogłoszenia upadłości, czyli w okresie roku przed złożeniem wspomnianego wniosku (art. 127 ust. 1 p.u.n.). Gdyby zaś potraktować wypłaty odsetek jako jedynie czynności faktyczne, to nastąpiły one bez tytułu prawnego świadczenia darmego. Przedmiotowe wypłaty stanowiły zarazem rozporządzenie majątkiem spółki.

Podniesiono także, iż dochodzona kwota stanowi żądanie zwrotu nienależnego świadczenia, na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 420 § 1 k.c., jako wypłaconego w oparciu o częściowo nieważne czynności prawne – umowy inwestycyjne. Postanowienia przedmiotowych umów są nieważne w zakresie, w jakim przewidują wypłatę odsetek przewyższających poziom odsetek maksymalnych, zgodnie z art. 359 § 2² k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. W uzasadnieniu przedstawiono wysokość stopy kredytu lombardowego, rzutującego na poziom maksymalnych odsetek w poszczególnych okresach, objętych zawartymi z pozwanym umowami.

Wyjaśniono, że spółka działała jako piramida finansowa, a wśród jej wierzycieli są osoby, które w zamian za wpłacone środki pieniężne, nie otrzymały od spółki jakiegokolwiek świadczenia. Spółka nie prowadziła żadnej działalności inwestycyjnej, a wszelkie wypłaty, jakich dokonywała na rzecz klientów były finansowane z wpłat kolejnych klientów, którzy obecnie są wierzycielami spółki i których ogół tworzy masę upadłości. Pozwany tymczasem, otrzymał środki pieniężne przewyższające poziom odsetek maksymalnych kosztem pozostałych wierzycieli spółki, a zatem z ich pokrzywdzeniem. Wysokość oprocentowania kapitału przewidziana w zawartych przez pozwanego umowach, tj. 180-240% w skali roku, tak znacząco przewyższała oprocentowanie oferowane przez legalnie działające podmioty, że pozwany musiał zwrócić na tę okoliczność uwagę i rozważyć zgodność z prawem działania spółki. W ocenie powoda kwota odsetek w zakresie przekraczającym odsetki maksymalne stanowiła dla pozwanego przysporzenie nieodpłatne. Odsetki maksymalne stanowią maksymalny dopuszczalny ekwiwalent za dysponowanie cudzymi środkami pieniężnymi. Zaznaczono także, że spółka nie odniosła żadnych korzyści z tytułu zawarcia z pozwanym wymienionych umów. Wobec nieodpłatności uzyskanej przez pozwanego korzyści, bez znaczenia, zgodnie z art. 528 k.c., pozostaje stan jego świadomości co do pokrzywdzenia wierzycieli.

Wskazano, że kwestia rozliczeń między masą upadłości a pozwanym, z którym spółka zawarła umowę, ma charakter wtórny i jest uregulowana przepisami Prawa upadłościowego i naprawczego, a rozstrzygnięcie o ich ewentualnej zasadności podlega jedynie jurysdykcji sądu upadłościowego, a nie sądu rozstrzygającego o roszczeniu syndyka o zwrot do masy upadłości tego, co wskutek bezskutecznej z mocy prawa czynności upadłego ubyło z majątku upadłego. Z ostrożności procesowej, powód wniósł o nieobciążanie kosztami postępowania na podstawie art. 102 k.p.c. w razie podniesienia przez pozwanego zarzutu potrącenia.

W odpowiedzi na pozew pozwany domagał się oddalenia powództwa, podnosząc zarzut potrącenia należności dochodzonej przez powoda z niekwestionowaną przez powoda wierzytelnością pozwanego w kwocie 213.269,23 zł.

W uzasadnieniu podniesiono, że pozwany wpłacał środki na rzecz spółki, która to spółka dokonywała obrotu tymi środkami i wypłacała należności odsetkowe. Łącznie pozwany przekazał spółce kwotę 189.578 zł, która to kwota nigdy nie została pozwanemu zwrócona, pomimo wezwań. Pozwany nie kwestionował tego, że spółka działała jako piramida finansowa. Wskazano, że w piśmie z dnia 16 marca 2015 r. powód uznał wierzytelności pozwanego przeciwko spółce w łącznej wysokości 216.269,23 zł, na którą składają się: należność główna 189.578 zł oraz odsetki w kwocie 26.291,23 zł. Pozwany wskazał również, że zgłosił zarzut potrącenia w piśmie z dnia 19 sierpnia 2015 r. oraz w zgłoszeniu

wierzytelności z tej samej daty. Zadeklarował także, że nie będzie się domagał zwrotu kosztów procesu, o ile powód nie będzie się sprzeciwiał zgłoszonemu zarzutowi potrącenia.

W replice powód nie zakwestionował zasadności ani wysokości przedstawionej przez pozwanego wierzytelności do potrącenia, wnosząc o odstąpienie od obciążania powoda kosztami postępowania.

Pozwany nie domagał się zasądzenia od powoda kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd ustalił, co następuje:

Centrum (...) Sp. z o.o. w S. (dalej: spółka) prowadziła od lutego 2011 r. działalność polegającą głównie na świadczeniu usług finansowych, polegających na inwestowaniu środków pieniężnych inwestorów oraz oddłużaniu dłużników poprzez przejęcie, za pobraniem prowizji, długu klienta i spłacanie go po określonym czasie. Klientom oferowano oprocentowanie wpłaconego kapitału w wysokości znacznie przekraczającej oprocentowanie oferowane przez banki. Działalność była prowadzona bez wymaganego zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego.

(dowód: postanowienie z dnia 3.07.2013 r. – k. 19-24, zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa – k. 70-75, odpis pełny KRS – k. 76-79)

W dniu 22 czerwca 2011 r. pozwany K. K. i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr Im/01c/01/06/11. Na jej podstawie pozwany wpłacił kwotę 15.000 zł na okres 12 miesięcy, a spółka zobowiązała się do wypłaty co miesiąc oprocentowania w wysokości 15% w skali miesiąca, tj. za każdy miesiąc 1.822,50 zł netto. Zwrot kapitału miał nastąpić w ostatnim miesiącu trwania umowy.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 22.06.2011 r. – k. 48-50)

W dniu 27 czerwca 2011 r. pozwany i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr Im/01c/05/06/11. Na jej podstawie pozwany wpłacił kwotę 20.000 zł na okres 12 miesięcy, a spółka zobowiązała się do wypłaty co miesiąc oprocentowania w wysokości 15% w skali miesiąca, tj. za każdy miesiąc 2.430 zł netto. Zwrot kapitału miał nastąpić w ostatnim miesiącu trwania umowy.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 27.06.2011 r. – k. 45-47)

W dniu 30 czerwca 2011 r. pozwany i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr Ib/01c/04/06/11. Na jej podstawie spółka zobowiązała się „w ramach bonusu postawić środki w celu realizacji w wysokości 500 zł na okres 5 lat”, oprocentowane w wysokości 100% w skali roku, przy jedнокrotnej w ciągu roku kapitalizacji środków. Wypłata środków na rzecz pozwanego w kwocie 16.000 zł brutto miała nastąpić w ostatnim dniu trwania umowy.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 30.06.2011 r. – k. 125-127)

W dniu 30 czerwca 2011 r. pozwany i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr Ib/01c/05/06/11. Na jej podstawie spółka zobowiązała się „w ramach bonusu postawić środki w celu realizacji w wysokości 500 zł na okres 5 lat”, oprocentowane w wysokości 100% w skali roku, przy jedнокrotnej w ciągu roku kapitalizacji środków. Wypłata środków na rzecz pozwanego w kwocie 16.000 zł brutto miała nastąpić w ostatnim dniu trwania umowy.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 30.06.2011 r. – k. 122-124)

W dniu 19 sierpnia 2011 r. pozwany i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr Im/01c/36/08/11. Na jej podstawie pozwany wpłacił kwotę 15.000 zł na okres 12 miesięcy, a spółka zobowiązała się do wypłaty co miesiąc oprocentowania w wysokości 15% w skali miesiąca, tj. za każdy miesiąc 1.822,50 zł netto. Zwrot kapitału miał nastąpić w ostatnim miesiącu trwania umowy.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 19.08.2011 r. – k. 32-34)

W dniu 22 września 2011 r. pozwany i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr Ij/01c/02/09/11. Na jej podstawie pozwany wpłacił w dniu 23 września 2011 r. kwotę 20.000 zł na okres 5 lat, a spółka zobowiązała się do wypłaty co 3 miesiące oprocentowania w wysokości 15% w skali miesiąca, tj. za 3 miesiące 7.290 zł netto. Umowa obowiązywała od dnia zaksięgowania środków pieniężnych na rachunku bankowym spółki. Zwrot kapitału miał nastąpić w ostatnim miesiącu trwania umowy.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 22.09.2011 r. – k. 39-43, potwierdzenie przelewu – k. 44)

W dniu 28 grudnia 2011 r. pozwany i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr I./01c/11/12/11. Na jej podstawie pozwany wpłacił kwotę 20.000 zł na okres 6 miesięcy, a spółka zobowiązała się do wypłaty co 2 miesiące oprocentowania w wysokości 20% w skali miesiąca, tj. za 2 miesiące 6.480 zł netto. Zwrot kapitału miał nastąpić w ostatnim miesiącu trwania umowy.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 28.12.2011 r. – k. 35-38)

W dniu 7 marca 2012 r. pozwany i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr Is/01c/05/03/12. Na jej podstawie pozwany wpłacił kwotę 25.500 zł na rachunek spółki w dniu zawarcia umowy. Kwota ta stanowiła 25% ceny samochodu marki A., którego zakup miał zostać sfinansowany przez spółkę. Umowa została zawarta na okres 6 miesięcy. Pozwany zobowiązał się do zawarcia umowy sprzedaży wskazanego pojazdu samochodowego najpóźniej 14 dni przed upływem okresu, na jaki umowa została zawarta. Jako zabezpieczenie wskazanej umowy spółka wystawiła weksel własny in blanco, opiewający na kwotę 102.000 zł, tj. odpowiadającą cenie samochodu. Pozwany został upoważniony do wypełnienia weksla w razie niewywiązania się przez spółkę z umowy inwestycyjnej. Jako termin płatności określono na 14 dzień po upływie okresu, na który umowa została zawarta.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 7.03.2012 r. – k. 94-98, potwierdzenie przelewu – k. 93, weksel własny – k. 100, deklaracja wekslowa – k. 99)

W dniu 11 kwietnia 2012 r. pozwany i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr I./01c/14/04/12. Na jej podstawie pozwany wpłacił w dniu 12 kwietnia 2012 r. kwotę 15.000 zł na okres 5 lat, a spółka zobowiązała się do wypłaty co 3 miesiące oprocentowania w wysokości 15% w skali miesiąca, tj. za 3 miesiące 5.467,50 zł netto. Umowa obowiązywała od dnia zaksięgowania środków pieniężnych na rachunku spółki. Zwrot kapitału miał nastąpić w ostatnim miesiącu trwania umowy.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 19.08.2011 r. – k. 26-30, rozliczenie – k. 68)

W dniu 26 czerwca 2012 r. pozwany i spółka zawarli umowę inwestycyjną nr Is/01d/37/06/12. Na jej podstawie pozwany wpłacił kwotę 99.078 zł na rachunek spółki w dniu zawarcia umowy. Kwota ta stanowiła 25% ceny samochodu marki A. (...) S- (...), którego zakup miał zostać sfinansowany przez spółkę. Umowa została zawarta na okres 6 miesięcy. Pozwany zobowiązał się do zawarcia umowy sprzedaży wskazanego pojazdu samochodowego najpóźniej 14 dni przed upływem okresu, na jaki umowa została zawarta. Jako zabezpieczenie wskazanej umowy spółka wystawiła weksel własny in blanco, opiewający na kwotę 396.311 zł, tj. odpowiadającą cenie samochodu. Pozwany został upoważniony do wypełnienia weksla w razie niewywiązania się przez spółkę z umowy inwestycyjnej. Jako termin płatności określono na 14 dzień po upływie okresu, na który umowa została zawarta.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 26.06.2012 r. – k. 87-90, potwierdzenie przelewu – k. 86, weksel własny – k. 91, deklaracja wekslowa – k. 92)

W dniu 28 czerwca 2012 r. pozwany i upadła spółka zawarli umowę inwestycyjną nr Ir/01c/38/06/12. Na jej podstawie pozwany wpłacił na rachunek spółki w dniu 28 czerwca 2012 r. kwotę 30.000 zł na okres 6 miesięcy, a spółka zobowiązała się do zwrotu tej kwoty, powiększonej o oprocentowanie w wysokości 17% w skali miesiąca. Wypłata miała nastąpić wraz z kapitałem na koniec trwania umowy, w łącznej kwocie 68.033,49 zł. Umowa obowiązywała od dnia zaksięgowania środków pieniężnych na rachunku bankowym spółki. Jako zabezpieczenie wskazanej umowy spółka

wystawiła weksel własny in blanco, opiewający na kwotę 68.033,49 zł. Pozwany został upoważniony do wypełnienia weksla w razie niewywiązania się przez spółkę z umowy inwestycyjnej. Jako termin płatności określono 14 dzień po upływie okresu, na który umowa została zawarta.

(dowód: umowa inwestycyjna z dnia 28.06.2012 r. – k. 110-112, potwierdzenie przelewu – k. 109, deklaracja wekslowa – k. 113, weksel własny – k. 114)

W ramach wykonania opisanej wyżej umowy z dnia 22 czerwca 2011 r., spółka wypłaciła pozwanemu 12 razy kwoty po 1.822,50 zł (6 z tych wypłat przypadło w dacie po 28 grudnia 2011 r.), w sumie 21.870 zł. Tymczasem, przy wysokości maksymalnej odsetek, obowiązujących w poszczególnych okresach, pozwanemu przysługiwałyby odsetki w łącznej kwocie 3.626,30 zł. Spółka w dniu 25 czerwca 2012 r. zwróciła pozwanemu kwotę 15.000 zł.

W ramach wykonania opisanej wyżej umowy z dnia 27 czerwca 2011 r. spółka wypłaciła pozwanemu 12 razy kwoty po 2.430 zł (6 z tych wypłat przypadło w dacie po 28 grudnia 2011 r.), w sumie 29.160 zł. Tymczasem, przy wysokości maksymalnej odsetek, obowiązujących w poszczególnych okresach, pozwanemu przysługiwałyby odsetki w łącznej kwocie 4.835,07 zł. Spółka w dniu 27 czerwca 2012 r. zwróciła pozwanemu kwotę 20.000 zł.

W ramach wykonania opisanej wyżej umowy z dnia 19 sierpnia 2011 r. spółka wypłaciła pozwanemu 11 razy kwoty po 1.822,50 zł oraz kwotę 1.822,35 zł (8 z tych wypłat przypadło w dacie po 28 grudnia 2011 r., w tym wypłata kwoty 1.822,35 zł), w sumie 21.869,85 zł. Tymczasem, przy wysokości maksymalnej odsetek, obowiązujących w poszczególnych okresach, pozwanemu przysługiwałyby odsetki w łącznej kwocie 3.649,95 zł. Spółka w dniu 24 sierpnia 2012 r. zwróciła pozwanemu kwotę 15.000 zł.

W ramach wykonania opisanej wyżej umowy z dnia 22 września 2011 r. spółka wypłaciła pozwanemu 3 razy kwoty po 7.290 zł (2 z tych wypłat przypadły w dacie po 28 grudnia 2011 r.), w sumie 21.870 zł. Tymczasem, przy wysokości maksymalnej odsetek, obowiązujących w poszczególnych okresach, pozwanemu przysługiwałyby odsetki w łącznej kwocie 3.625,20 zł. Spółka nie zwróciła pozwanemu kwoty kapitału wynoszącego 20.000 zł.

W ramach wykonania opisanej wyżej umowy z dnia 28 grudnia 2011 r. spółka wypłaciła pozwanemu 3 razy kwoty po 6.480 zł, w sumie 19.440 zł. Tymczasem, przy wysokości maksymalnej odsetek, obowiązujących w poszczególnych okresach, pozwanemu przysługiwałyby odsetki w łącznej kwocie 2.458,40 zł. Spółka w dniu 2 lipca 2012 r. zwróciła pozwanemu kwotę 20.000 zł.

W ramach wykonania opisanej wyżej umowy z dnia 11 kwietnia 2012 r. spółka wypłaciła pozwanemu kwotę 5.467,50 zł. Tymczasem, przy wysokości maksymalnej odsetek, obowiązujących w poszczególnych okresach, pozwanemu przysługiwałyby odsetki w łącznej kwocie 938,85 zł. Spółka nie zwróciła pozwanemu kwoty kapitału wynoszącego 15.000 zł.

(dowód: rozliczenie – k. 68)

Pismem z dnia 14 grudnia 2012 r. pozwany wezwał spółkę do wykonania zobowiązania z umów inwestycyjnych z dnia 7 marca 2012 r. i z dnia 26 czerwca 2012 r., które to umowy przewidywały wpłatę środków pieniężnych w kwotach 102.000 zł i 396.311 zł, celem zakupu samochodów marki A., na rzecz salonu samochodowego. Pismem z dnia 21 grudnia 2012 r. pozwany wezwał spółkę do zwrotu wpłaconych przez pozwanego kwot, w wykonaniu umów inwestycyjnych zawartych w dniach 30 czerwca 2012 r. (2 razy po 500 zł), 22 września 2011 r. (kwota 20.000 zł), 11 kwietnia 2012 r. (15.000 zł) i 28 czerwca 2012 r. (30.000 zł), łącznie 66.000 zł w terminie 7 dni od odebrania wezwania.

(dowód: wezwanie z dnia 14.12.2012 r. z dowodem nadania – k. 128, wezwanie z dnia 21.12.2012 r. – k. 129, pełnomocnictwo – k. 130)

Pismem z dnia 6 września 2011 r. Komisja Nadzoru Finansowego zawiadomiła Prokuraturę Rejonową w Stargardzie Szczecińskim o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 171 ust. 1 w zw. z art. 171 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, polegającego na gromadzeniu środków pieniężnych innych osób fizycznych, prawnych lub

jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, w celu udzielania kredytów, pożyczek pieniężnych lub obciążania ryzykiem tych środków w inny sposób, przez nieustaloną osobę działającą za pośrednictwem stron internetowych www.centrumio.pl pod firmą Centrum (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S..

(dowód: zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa – k. 70-75)

Postanowieniem z dnia 3 lipca 2013 r. Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie w sprawie o sygn. akt XII GU 2/13 ogłosił upadłość dłużnika Centrum (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., obejmującą likwidację majątku dłużnika. Zarazem wyznaczył syndyka w osobie P. W.. Spółka posiada zobowiązania wobec ponad 500 wierzycieli – zarówno osób fizycznych, jak i prawnych, na kwotę ponad 19.000.000 zł. Wniosek o ogłoszenie upadłości wpłynął do sądu w dniu 28 grudnia 2012 r.

(dowód: postanowienie z dnia 3.07.2013 r. – k. 19-24, pismo z dnia 2.04.2015 r. – k. 25)

Pismem z dnia 18 grudnia 2013 r. syndyk masy upadłości Centrum (...) Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w S. wezwał pozwanego do zapłaty w terminie 7 dni kwoty 185.765,50 zł z tytułu wypłaconych przez spółkę środków pieniężnych z naruszeniem przepisów ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze oraz Kodeksu cywilnego. W uzasadnieniu wezwania powód powołał się na przepisy art. 127 ust. 1 p.u.n. i art. 134 ust. 1 p.u.n. tj. na bezskuteczność wypłat dokonywanych przez spółkę na rzecz pozwanego w okresie od 27 grudnia 2011 r., a w konsekwencji konieczność zwrotu tychże środków, w łącznej kwocie 189.677,50 zł. Nadto wskazano, że spółka była zobowiązana wypłacić pozwanemu odsetki jedynie w wysokości odsetek maksymalnych, czyli w wysokości 3.912 zł, w związku z treścią bezwzględnie obowiązujących przepisów, a to art. 359 § 2² k.c. i art. 58 § 1 k.c. Poinformowano pozwanego także o uprawnieniu do zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym sędziemu komisarzowi. Wezwanie zostało odebrane w dniu 23 grudnia 2013 r. Pozwany odmówił zapłaty podnosząc, m.in. że wezwanie do zwrotu środków przelanych przed okresem 12 miesięcy od daty złożenia wniosku o upadłość nie znajduje żadnych podstaw prawnych.

(dowód: pismo z dnia 18.12.2013 r. z dowodem doręczenia – k. 51-55, pismo z dnia 8.01.2014 r. – k. 56-57)

Kolejnym pismem z dnia 16 marca 2015 r. powód poinformował, że zobowiązanie pozwanego względem masy upadłości wynosi 100.543,58 zł. Żądana kwota stanowi kwotę wypłaconą przez spółkę, przekraczającą wysokość odsetek maksymalnych. Wskazano zarazem, że pozwany jest wierzycielem spółki, a jego wierzytelność z tytułu niewykonania części zawartych umów wynosi łącznie 216.269,23 zł, w tym należność główna stanowi kwotę 189.578 zł, a odsetki w wysokości maksymalnej wynoszą 26.691,23 zł. Pouczono pozwanego o prawie do zgłoszenia wymienionej wierzytelności, a także możliwości skorzystania z prawa potrącenia, przy czym oświadczenie o potrąceniu złożyć należy nie później niż przy zgłoszeniu wierzytelności. W razie braku zainteresowania zgłoszeniem wierzytelności, pozwany może również złożyć oświadczenie o potrąceniu wzajemnych wierzytelności bezpośrednio syndykowi, co spowoduje wstrzymanie procedury dochodzenia należności w postępowaniu sądowym. Na podjęcie dalszych czynności powód wyznaczył pozwanemu termin 7 dni od doręczenia pisma. Do pisma dołączono wzory oświadczenia o potrąceniu wierzytelności oraz zgłoszenia wierzytelności. Pismo doręczono pozwanemu w dniu 26 marca 2015 r. Pozwany odmówił zapłaty wymienionej kwoty, wskazując, że świadczenie spółki nie jest rażąco zawyżone względem świadczenia pozwanego.

(dowód pismo z dnia 16.03.2015 r. wraz z dowodem doręczenia – k. 58-64, pismo z dnia 1.04.2015 r. – k. 65-67)

Pismem z dnia 19 sierpnia 2015 r. pozwany zgłosił wierzytelność sędziemu komisarzowi w postępowaniu upadłościowym dotyczącym spółki, toczącym się pod sygn. akt XII GU 22/13, w łącznej kwocie 210.578 zł, na którą składają się należność główna wynosząca 190.578 zł oraz odsetki umowne w wysokości 20.000 zł. Jednocześnie pozwany złożył oświadczenie o potrąceniu zgłaszanej wierzytelności z wierzytelnością spółki w wysokości 100.543,58 zł. Uwzględniając dokonane potrącenie, pozwany zgłosił wierzytelność w kwocie 110.034,42 zł. Pismem z tej samej daty pozwany złożył powodowi oświadczenie o potrąceniu przysługującej mu wierzytelności w kwocie 210.578

zł z wierzytelnością spółki w wysokości 100.543,58 zł z tytułu nienależnie otrzymanych środków pieniężnych, przekraczających wysokość odsetek maksymalnych.

(dowód: zgłoszenie wierzytelności z dowodem nadania – k. 131, oświadczenie o potrąceniu z dowodem nadania – k. 133-134)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo należało oddalić wobec skutecznego podniesienia zarzutu potrącenia.

Zgodnie z przepisami art. 498 i 499 k.c., gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Potrącenia dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej. Wyłączenia wierzytelności, które podlegają umorzeniu przez potrącenie, przewiduje art. 505 k.c., wskazując, że ograniczenia mogą wprowadzać przepisy szczególne (art. 505 pkt 5 k.c.).

Z uwagi na toczące się postępowanie upadłościowe likwidacyjne spółki Centrum (...) Sp. z o.o. przy ocenie dopuszczalności dokonania potrącenia wierzytelności w stosunku do masy upadłości, koniecznym jest uwzględnienie przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U.2015.233 ze zm., dalej: p.u.n.). W myśl powołanej ustawy, dopuszczalne jest potrącenie wierzytelności upadłego z wierzytelnością wierzyciela, jeżeli obie wierzytelności istniały w dniu ogłoszenia upadłości, chociażby termin wymagalności jednej z nich jeszcze nie nastąpił (art. 93 ust. 1 p.u.n.). Do potrącenia przedstawia się całkowitą sumę wierzytelności upadłego, a wierzytelność wierzyciela tylko w wysokości wierzytelności głównej wraz z odsetkami naliczonymi do dnia ogłoszenia upadłości (art. 93 ust. 2 p.u.n.). Przepis art. 96 p.u.n. przewiduje, że wierzyciel, który chce skorzystać z prawa potrącenia, składa o tym oświadczenie nie później niż przy zgłoszeniu wierzytelności. Potrącenie nie jest jednakże dopuszczalne, jeżeli dłużnik upadłego nabył wierzytelność w drodze przelewu lub indosu po ogłoszeniu upadłości albo nabył ją w ciągu ostatniego roku przed dniem ogłoszenia upadłości, wiedząc o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości (art. 94 ust. 1 p.u.n.), a także jeżeli wierzyciel stał się dłużnikiem upadłego po dniu ogłoszenia upadłości (art. 95 p.u.n.). W pozostałym zakresie stosuje się zasady przewidziane w przytoczonych wyżej przepisach Kodeksu cywilnego dotyczących potrącenia wzajemnych wierzytelności.

W orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że skuteczność potrącenia wierzytelności zgłoszonej w postępowaniu upadłościowym z wierzytelnością przysługującą upadłemu, nie zależy od jej uznania przez sędziego komisarza. Warunku takiego wszakże żaden przepis ustawy nie przewiduje, a rozszerzająca wykładnia, jako ograniczająca uprawnienie wierzyciela do zaspokojenia, nie jest dopuszczalna. „Czynności sędziego - komisarza związane z badaniem wierzytelności, dopuszczalności jej potrącenia z wierzytelnością wzajemną i ustalaniem listy wierzytelności stanowią jedynie kontrolę, czy skutek potrącenia rzeczywiście nastąpił, podobnie jak to ma miejsce w wypadku zgłoszenia w postępowaniu sądowym zarzutu potrącenia na zasadach ogólnych. W obydwu wypadkach różny jest tylko wynik tego badania. O ile bowiem nieuwzględnienie zarzutu potrącenia w procesie powoduje prawomocne stwierdzenie braku skutku w postaci umorzenia wierzytelności, o tyle odmowa uwzględnienia wierzytelności i jej potrącenia z wzajemną wierzytelnością upadłego w postępowaniu upadłościowym nie stwarza powagi rzeczy osądzonej, co oznacza, że przyjęta ocena może być zakwestionowana w innym postępowaniu. Takim postępowaniem będzie proces z powództwa syndyka o zapłatę wierzytelności upadłego, której dotyczyło oświadczenie o potrąceniu. Nie ma zatem przeszkód, aby w tym postępowaniu wierzyciel, któremu odmówiono skorzystania z prawa potrącenia w postępowaniu upadłościowym, podjął obronę opartą na twierdzeniu, że oświadczenie, jakie złożył w postępowaniu upadłościowym, było jednak skuteczne i doprowadziło do umorzenia obydwu wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej.” (tak wyrok SN z dnia 10 marca 2011 r. V CSK 311/10 LEX nr 811922, OSNC-ZD 2011/3/65, Biul.SN 2011/5/14-15, M.Prawn. 2012/14/770-773, M.Prawn. 2012/14/770-772; por. także: wyrok Sądu

Apelacyjny w Warszawie z dnia 2 października 2012 r. I ACa 539/12, LEX nr 1238236, wyrok SN z dnia 22 marca 2012 r. V CSK 95/11, LEX nr 1254743, wyrok SN z dnia 17 stycznia 2007 r. II CSK 315/06, LEX nr 203235, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 25 marca 2015 r. I ACa 390/14 LEX nr 1771496).

Mając na uwadze powyższe, nie ma przeszkód, by w postępowaniu z powództwa syndyka o zapłatę wierzytelności upadłego, pozwany wierzyciel podniósł zarzut potrącenia. Skuteczność tego zarzutu podlega ocenie na takich zasadach jak w każdym innym procesie, z zastrzeżeniem ograniczeń przewidzianych przepisami szczególnymi dotyczącymi postępowania upadłościowego.

Przenosząc powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy, stwierdzić należy, iż oświadczenie o potrąceniu, na które powołuje się pozwany, zostało złożone przez pozwanego syndykowi masy upadłości oraz sędziemu komisarzowi jednocześnie ze zgłoszeniem wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Zachowany tym samym został termin złożenia oświadczenia o potrąceniu, a oświadczenie zostało złożone podmiotowi upoważnionemu do reprezentacji upadłej spółki. Wszystkie wierzytelności przedstawione do potrącenia powstały przed dniem ogłoszenia upadłości spółki. Najstarsza z nich powstała bowiem w dniu 22 września 2011 r., zaś ostatnia wynika z umowy zawartej w dniu 28 czerwca 2012 r., podczas gdy upadłość ogłoszono w dniu 3 lipca 2013 r. Wierzytelności wynikają z czynności prawnych dokonanych przez pozwanego bezpośrednio ze spółką, a także są zaskarżalne i wymagalne. Nie ulega także wątpliwości, że obie wierzytelności, jako pieniężne, są jednorodnjawowe. Odnośnie wymagalności wierzytelności z tytułu umów inwestycyjnych zawartych w dniach 22 września 2011 r. oraz 11 kwietnia 2012 r. na okresy 5-letnie, to ich wymagalność wynika tak z ogłoszenia upadłości (zgodnie z art. 91 ust. 1 p.u.n., który stanowi, że zobowiązania pieniężne upadłego, których termin płatności świadczenia jeszcze nie nastąpił, stają się wymagalne z dniem ogłoszenia upadłości), a nadto również z samego faktu niewypłacalności spółki i żądania spełnienia świadczenia, wystosowanego przez pozwanego w grudniu 2012 r. Zgodnie bowiem z przepisem art. 458 k.c., jeżeli dłużnik stał się niewypłacalny albo jeżeli wskutek okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność, zabezpieczenie wierzytelności uległo znacznemu zmniejszeniu, wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia bez względu na zastrzeżony termin.

Przechodząc do oceny materialnoprawnych skutków złożonego oświadczenia, podkreślić w pierwszej kolejności należy, że oświadczenie o potrąceniu właściwym stanowi w istocie uznanie długu - roszczenia powoda, tj. w sytuacji, gdy pozwany, przyznaje okoliczności faktyczne przytoczone przez powoda (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1 kwietnia 2015 r. V ACa 678/14 LEX nr 1679910, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9 kwietnia 2015 r. VI ACa 1816/13 LEX nr 1771063). W konsekwencji, roszczenie powoda należy uznać za uznane, a okoliczności je uzasadniające – za przyznane. Dla uporządkowania materii, warto jedynie wskazać, iż roszczenie dochodzone w niniejszym postępowaniu przez powoda znajduje swe uzasadnienie w art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. Wypłacone przez spółkę kwoty, w zakresie przekraczającym wysokość odsetek maksymalnych, stanowiły świadczenie nienależne, ze względu na nieważność umów inwestycyjnych w tym zakresie. Przepisy o odsetkach maksymalnych należą wszakże do przepisów bezwzględnie obowiązujących, na co jednoznacznie wskazuje treść art. 359 § 2³ k.c. Naruszenie wskazanego przepisu powodowałaby zatem bezwzględną nieważność czynności w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. Skutek ten koryguje jednak przepis art. 359 § 2², stanowiący, że jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne. W rezultacie, wypłacone przez spółkę kwoty tytułem oprocentowania kapitału, przewyższające odsetki w wysokości czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym (art. 359 § 2¹ k.c.), jako nienależne podlegały zwrotowi.

Jeśli chodzi o wierzytelności przedstawione do potrącenia, to ani ich zasadność, ani wysokość, nie była kwestionowana przez powoda. Źródłem wymienionych przez pozwanego wierzytelności są umowy inwestycyjne. Umowy te odpowiadały treści umowie depozytu niewłaściwego (art. 845 k.c.) albo też innym umowom nienazwanym, jeśli chodzi o umowy o sfinansowanie zakupu pojazdów samochodowych. Z przedłożonych przez strony dowodów wynika bezspornie, iż w wykonaniu zaciągniętych zobowiązań wpłacił on na rachunek spółki łącznie kwotę 190.578 zł. Upadła spółka tymczasem nie wywiązała się z przyjętych na siebie zobowiązań, a zatem winna ona uiścić odszkodowanie z tytułu niewykonania umowy w wysokości wpłaconych przez pozwanego kwot, na podstawie art.

471 k.c. Z kolei kwota 20.000 zł, wskazana jako należne odsetki, nie została przez pozwanego w jakikolwiek sposób nawet sprecyzowana, a mianowicie, nie wyjaśnił on od jakiej kwoty, w jakiej wysokości i za jaki okres domaga się tychże odsetek. Nie miało to jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, jako że wysokość wierzytelności przedstawionej do potrącenia została wykazana i uznana przez powoda do kwoty przewyższającej dochodzone w sprawie roszczenie. W konsekwencji doszło do umorzenia wierzytelności do kwoty wierzytelności niższej, tj. kwoty 100.543,58 zł.

W tym stanie rzeczy, na podstawie powołanych przepisów, powództwo oddalono w całości.

Wobec braku wniosku o zasądzenie kosztów na rzecz pozwanego, reprezentowanego przez profesjonalnego pełnomocnika, zaniechano orzekania o kosztach postępowania.

R., dnia 24 listopada 2015r. SSO Katarzyna Banko